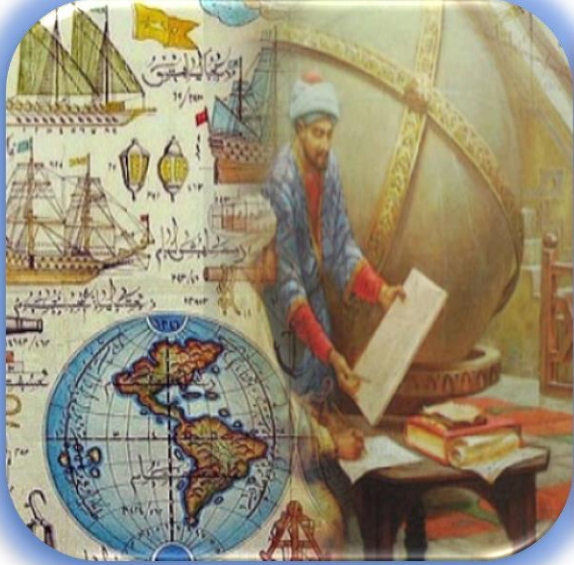

İSLAM ve BİLİM

Memduh ÇELMELİ

DİN ve BİLİM İLİŞKİSİ

- **Din** → Yüce Allah tarafından insanlara peygamberler aracılığıyla bildirilen kurallar bütünüdür.
- **Sünnetullah (Adetullah)** → Allah'ın evrenin işleyişi, toplum hayatının düzeni için koyduğu yasalardır.
- Allah, sonsuz kudreti ile evrende kusursuz bir sistem kurmuştur.
- Kur'an ve Hadislerde, insanın aklını kullanması, düşünmesi, araştırma yapması istenmiştir.
- İslam'a göre ilimde derinleştikçe Allah daha iyi anlaşılır. (Fâtır, 28)

«... Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Doğrusu ancak akıl sahipleri bunları hakkıyla düşünür.» (Zümer, 9)

"Oku" Kur'an'ın ilk emridir.
«Yaratan Rabbi'nin adıyla Oku!
...ki o kalemle (yazmayı), insana bilmediğini öğretendir. »
(Alak, 1,4,5))

«İlim öğrenmek kadın erkek her Müslümana farzdır.»
Hz. Muhammed (s.a.v)
«Ben öğretmen olarak gönderildim». Hz. Muhammed (s.a.v)

- **Bilim** → Akıl, deney ve gözlem metodu ile bir takım yasalara ulaşan bilgi yoludur.
- **İlim** (çoğulu, Ulûm) → "Bilmek" anlamındadır. Bir alana ait sistemli bilgi birikimini ifade eden disiplindir.
- Arapça bir kelime olan «**ilim**», genellikle "**bilgi**" ve "**bilim**" karşılığında kullanılır.
- Ancak, «ilim» kavramı «bilimi» de içine alacak şekilde daha geniş bir kavramdır.
- ❖ İslam'a göre, kişisel çıkarlara alet edilmemiş olan bir bilimin din ile çatışması imkansızdır.

Müslüman Alimler İlmî 2 Koldan İlerletmişlerdir

1 Nakli İlimler

- ❑ Kur'an'a ve hadislerle dayanır.
- ❑ Tefsir, Hadis, Fıkıh gibi.

Akli İlimler

- ❑ Düşünceye, araştırmaya dayanır.
- ❑ Felsefe, Mantık, Matematik gibi.

2

- ❖ «Nakli kavramı» bilginin nakil yoluyla ayet ve hadislerle dayanmasını ifade eder. Bilginin geliş şekliyle ilgilidir. Akıl kavramının karşılığı değildir. Akıl kullanma, düşünme, araştırma yine ön plandadır.

- ❖ "Kişi ölünce, üç şey hariç amel defteri kapanır: **Sürekli sevap kazandıran sadaka (Sadaka-i cariye)**, **insanlara yararlı bir ilim**, **kendisine dua eden hayırlı bir evlat.**"

DİN ve BİLİM İLİŞKİSİ

❑ Din ile bilim birbiriyle çeliştiğini, ikisinin bir arada olamayacağını savunan bir kesim var. Bu kişiler, tek hakikat olarak bilimi görmektedirler. Bilim adamlarının büyük çoğunluğunun ateist olduğunu iddia etmektedirler.

- ✓ Dinin bilime engel olduğu veya bilimle çeliştiği tartışmalarının temelinde, Orta Çağ Hristiyanlık inançları ve kilise baskısı vardır.
- ✓ Oysa bu dönemde İslam'ın bilimi teşvik edici tutumu sebebiyle Müslüman dünyasında bilimsel icatlar altın dönemini yaşıyordu.
- ✓ Bu sebeple, bilim ile din bir arada olmaz diyenlere «**hangi bilim, hangi din**» demek gerekir.
- ✓ «Din ile bilim çelişir ifadesini» tüm dinler için genelleyerek kullanmak yanlıştır. «Kedinin iki kulağı vardır, insanın da iki kulağı vardır öyleyse insan kedidir» demek kadar yanlıştır.

❑ İslam, doğruluğu kesinleşmiş ve insanlığın hayrına hiçbir bilimsel gelişmenin karşısında olmamıştır. Aksine bu tür çalışmaları teşvik etmiştir.

❑ İslam, bilimin tek hakikat olarak görülerek ona tapılmasına da karşı çıkar. Tarihi süreçte, bilimi kişisel çıkarlarına alet eden, bilgisini kötülük için kullanan «sözde bilim adamları!» çıkmıştır. O gün için bilimsel bir hakikat olarak sunulan bazı şeylerin başka bilimsel buluşlarla yanlış olduğu da görülmüştür.

❑ İslam'da, elde edilen bilginin **doğru olduğu** kadar **yararlı olması** da önemlidir.

"Allah'ım bana öğrettiklerinle beni faydalandır. Bana fayda verecek ilmi öğret ve ilmimi artır." Hz. Muhammed

2. Dünya savaşında ABD tarafından Japonya'nın Hiroşima ve Nagasaki kentlerine atom bombası atılması neticesinde 70 bin insan ölmüştür.

«**Faydasız ilimden**
Allah'a sığınırım.»
Hz. Muhammed

1930'da keşfedilen Plüton 9. gezegen ilan edilmişti. Oysa 2006'da gezegen olma özelliği taşımadığı anlaşılarak gezegenler listesinden çıkartılmıştır.

İSLAM MEDENİYETİNDE BİLİM VE DÜŞÜNCENİN GELİŞİMİ

- ✓ **Medeniyet** → İnsanların nesilden nesile aktardıkları siyasal, sosyal, ekonomik faaliyetler, kurumlar, değerler ve kavramların hepsidir.
- ✓ İslam medeniyetinin temelinde → «**Bilgi (ilim)**» kavramı vardır.
- ✓ Kur'an'ın ve Hz. Muhammed'in her fırsatta ilim öğrenmeye teşviki Müslümanları motive etmiştir.

7. yy	610 İlk Vahiy «OKU!»	Kur'an ve Hz. Peygamber, ilme, öğrenmeye teşvik etmiştir. Kur'an'ı ve Sünnet'i daha iyi anlama çalışmaları tefsir fıkıh kelim ilimlerini ortaya çıkardı.
8. yy	750 tercüme faaliyetleri	Komşu kültürlerden yararlanma. Astroloji, matematik, coğrafya, felsefe ve tıp gibi dallarda hızlı bir bilgi transferi gerçekleşmiştir.
9. yy		Müslüman bilginler, önceki bilgileri eleştirme ve yeni bilgiler üretme seviyesine gelmiştir.
10. yy		Müslümanlar 10. yüzyılda tüm bilim dallarında eserler vermiş ve teknoloji ile iç içe olmuşlardır. İbrahim b. Sinan (Astronomi)
11. yy		Matematiksel coğrafya bağımsız bir disiplin haline geliştirilmiştir. İbn Heysem, Birunî, İbn Sina bu yüzyılda yaşamıştır.
16. yy		Müslüman bilginlerin dinî ve tabii ilimlerdeki çalışmaları 16. yy sonlarına kadar sürmüştür. Ortaya konan çalışmalar ortaçağda karanlık bir dönem yaşayan Avrupa'nın uyanmasına yol açmıştır.
17. yy	Duraklama → Gerileme	16. yy sonlarına doğru İslam dünyası duraklama sonra da gerile dönemine girmiştir.

İSLAM MEDENİYETİNDE ÖNE ÇIKAN EĞİTİM KURUMLARI

MESCİT - CAMİ

Cami, «toplayan, bar araya getiren» demektir. Ülkemizde «**mescid**» denince minaresiz ibadet yeri anlaşılır. İslam dünyasında «mescit» «cami» karşılığında kullanılır. Medine’de Hicretten sonra inşa edilen «**Mescidi Nebi**» içinde eğitim görülen «**Suffe**» vardı.

MEKTEP

Bugünkü ilkokul seviyesinde okuma yazma eğitimlerinin verildiği okullardır.

MEDRESE

Bugünkü fakültelere karşılık gelen eğitim kurumlarıdır.

DARU’L KURRA

Kur’an öğretilen ve hâfız yetiştirilen mekteplerin, kıraat eğitimi yapılan medrese veya bölümlerin genel adıdır.

DARU’L HADİS

Hadis ilimlerinin öğretildiği ve hadis ilimlerinde uzmanların yetiştirildiği yüksek öğretim kurumlarıdır

BEYTÜ’L HİKME

Yüksek seviyede ilmî araştırmalar ve tercüme faaliyetlerinin yapıldığı eğitim kurumlarıdır.

KÜTÜPHANE

İlk kütüphaneler Emeviler döneminde kurulmaya başladı.794’te Harun Reşid’in Bağdat’ta kağıt fabrikasını kumasıyla kütüphaneler zenginleşti. Endülüs’te çok zengin kütüphaneler vardı.1067’de Nizamülmülk’ün kurduğu kütüphane diğerlerine öncülük etti.

RASATHANE

Astronomik gözlemler yapmaya yarayan özel bina ve evlerdir. ilk rasathane 828’de Bağdat’ta kurulan Şemmâsiye Rasathanesi’dir. Burada ünlü matematikçi Harizmî görev yapmıştır. 1023’te İbn Sina için Hemedan’da rasathane kurulmuştur.

ŞİFAHANE

Hastane demektir. Bimaristan da denir. Selçuklular’da «daruş-şifa» «daru’l-afiye» denmiştir. Rüfeyde el-Ensariyye doktor bir hanım sahabedir.

MÜSLÜMANLARIN BİLİM ALANINDA YAPTIĞI ÖNCÜ VE ÖZGÜN ÇALIŞMALAR

TEFSİR

Tefsir: Kur'an ayetlerini açıklama, yorumlama. Tefsir edene Müfessir denir. Bazı müfessirler: Zemaşerî, Fahrettin Razi, Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır.

HADİS

Hadis: Hz. Muhammed'in söz ve davranışlarını derleyen, yorumlayan bilim dalı. Bu bilimle ilgilenenlere "muhaddis" denir. Örnek: Kütübi Sitte. Buhari, Müslim

KELAM

İslam inanç esaslarını ayet, hadis ve akli kullanarak açıklayan, ispat eden ve eleştirilere karşı savunan bilim dalıdır. Örnek: Ebu Hanife'nin «Fıkhul Ekber» adlı eseri.

FIKİH

İbadetleri ve sosyal hayatla ilgili kuralları, Kur'an ve sünnetten deliller bularak inceleyen bilim dalı. Fıkıh Alimleri: Ebu Hanife, İmam Şafi, İmam Malik, Ahmed b. Hanbel

COĞRAFYA

Belhî, Piri Reis (Harita), Seydi Ali Reis, Uluğ Bey, Katip Çelebi, el-Avfî, Evliya Çelebi (Seyahatname) bu alanda kalıcı eserler meydana getirmişlerdir.

DİL

Kur'an ve Hadis'in inceliklerini anlama çabası dili geliştirmiştir. Ebul Esved Ed-Düeli'nin çalışmalarıyla başlar. Cahız'ın «Kitabul Hayevan» adlı eseri günümüze ulaşmıştır.

TARİH

Kur'an'da yer alan kıssalar tarihçiliğe yönlendirmiştir. İbni İshak, Vakidî, İbni Hişam, İbni S'ad, Belazurî, Taberî, İbni Haldun, Ahmet Cevdet Paşa meşhur tarihçilerdir.

FELSEFE

İslam dünyasına tercümeler yoluyla girmiştir. Felsefî problemlere İslamî bakış açısı kazandırılmıştır. Kindî, Ebubekir Râzî, Farabî, İbni Sinâ, Gazâlî, İbni Rüşd filozoflarımızdır.

ASTRONOMİ

Kur'an'ın gökyüzü, yıldızlarla ilgili ayetleri astronomiye yöneltmiştir. Ferâzî, Sind b. Ali, Batânî, Ebu Sâid es-Siczî, Birûnî, Uluğ Bey, Ali Kuşçu bu alanda öne çıkan bilim insanlarımızdır.

MATEMATİK

Sıfırı (0) 873'te Müslüman bilim adamları buldu. Cebirin kurucusu Harizmi'dir. İbnu'l-Heysem, Hâzinî, Nasuriddîn Tûsî, Ali Kuşçu meşhur matematikçilerimizdir.

FİZİK KİMYA

Cabir b. Hayyan, Zekeriyya er-Râzî, İbnul-Heysem, Cizreli el-Cezerî, Aziz Sancar (Nobel ödüllü kimyacıımız) bu alanın öncüleridirler.

TIP

İbni Sînâ'nın «el-Kanun fi'Tıp» adlı eseri vardır. İbnu'n-Nefîs, kan dolaşımını bulmuştur. Zekeriyya er-Râzî kızamık üzerine çalışmış, Akşemseddin «Maddetü'l-Hayat» adlı eserinde mikrobu keşfetmiştir.

Bizi **DİN**lemeye devam ediniz.

Memduh ÇELMELİ